

На 9 мај Европа одбележа 60 години од победата над фашизмот. На тој ден 1945 година фашистичка Германија ја потпишала безусловната капитулација. Тоа значело крај на војната во Европа, но не и крај на светската војна, бидејќи фашистичка Јапонија, земја од Далечниот Исток била принудена да капитулира на 2 септември 1945 година, но откако САД за прв пат во историјата на човештвото употребила атомски бомби, кои биле фрлени на јапонските градови Хирошима (6 август 1945) и Нагасаки (9 август 1945).

Со нив завршила Втората светска војна во која учествувале 61 држава, а притоа загинале 50 милиони луѓе, од кои повеќе од 20 милиони на фронтите и околу 30 милиони од бомбардирање, болести и во логорите на смртта.

■ Пишува: Кокан СТОЈЧЕВ

од рускиот претседател Владимир Путин.

"Денот на победата е празник на мирот и свеченост на правдата, ден на победата на доброто над злото, ден на

ДА НЕ БИДАТ ЗАБОРАВЕНИ

На 9 мај 1945 година, тогашната Советска армија го освои и последниот бастион на нацизмот - Берлин, со што ѝ стави крај на најкрвавата приказна од човештвото, во која 50 милиони луѓе на различни начини го изгубија животот. Но, творецот на страшната и пеколна фашистичка машинерија, Адолф Хитлер, не беше фатен жив за да одговара за последиците, поточно за громорните убиства во концентрационите логори на смртта - Аушвиц итн. Неколку дена пред падот на Берлин, тој се отру со цијанид, а

со него и неговата љубовница Ева. Подоцна, неговите најверни следбеници ги запалиле нивните тела, а според одредени историчари правта била донесена пред Сталин, лидер на тогашниот Советски Сојуз. Со ова завршила Втората светска војна, која официјално почнала на 1 септември 1939 година. Но, подготовките за нејзиното одвивање се вршеле многу порано од 1933 година, кога Адолф Хитлер станал канцелар на Германија. Тој дошол на власт благодарение на многу економски и политички фактори, кои придонесоа монструмот и неговата идеологија да бидат доминантни фактори во светската политика.

ОТПОР

По повод 60-годишнината од победата над фашизмот во Москва се одржа голема свечена воена парада. На церемонијата, која традиционално се одржува на Црвениот плоштад, присуствуваа повеќе од 50 претседатели на држави или влади, меѓу кои и македонска делегација предводена од претседателот Бранко Црвенковски. Високите гости беа поздравени

ослободувањето од тиранијата", изјави Путин во своето обраќање на Црвениот плоштад.

Тој повика на вечна почит кон луѓето кои го положија животот, како и на оддавање почести за храброста на сите Европејци кои му дале отпор на нацизмот.

"Никогаш не ја делевме победата на своја и на туѓа, таа е заедничка", нагласи рускиот претседател.

Путин потенцира дека ќе биде запомнета и помошта од сојузниците во САД, Велика Британија, Франција и другите држави од антихитлеровската коалиција.

"Но, исто така, знаеме дека Советскиот Сојуз за време на војната загуби десетици милиони свои граѓани, а меѓу војниците паднати на воените полиња беа луѓе од сите националности на поранешниот СССР. Затоа, 9 мај

е свет датум за сите земји на Заедницата на независни држави, со кои имаме заедничка тага, заедничко сеќавање или заеднички долг кон идните поколенија", потенцира Путин.

На свечениот марш на Црвениот плоштад во Москва продефилираа повеќе од 7.000 војници и 2.600 ветерани од Втората светска војна, кои беа

ЈОСИФ ВИСАРИОНОВИЧ СТАЛИН

ПОВЕЌЕ ОД 50 СВЕТСКИ ДРЖАВНИЦИ ГО ОДБЕЛЕЖАА ЈУБИЛЕЈОТ ОД ПОБЕДАТА НАД ФАШИЗМОТ

ПЕКОЛОТ И АПОКАЛИПСАТА!

сместени на 130 стилизирани воени камиони од типот ЗИС. На парадата учествуваа и 12 авиони на руското воено воздухопловство.

Годинава, прв пат прославата на Денот на победата над фашизмот се одржа на 9 мај, бидејќи Западот досега ја чествуваше победата 8 мај, кога во берлинското предградие Карлхорст беше потпишан актот за целосна и безусловна капитулација на нацистичка Германија.

ИДЕОЛОГИЈА

"Науката одамна го има објаснето карактерот на фашизмот, времето и причините за неговата појава и го има оценето како најтемна идеологија на современата историја и најсилна негација на општоцивилизацииските и демократските придобивки на поновата историја на човештвото", оценува во својата анализа професорот од Воената академија "Михајло Апостолски", Ванче Стојчев.

Фашизмот се појавил во времето на кризната состојба меѓу двете светски војни, а најтемната страна ја покажал во текот на Втората светска војна и тоа не само како идеологија на реваншизмот, ре-

визионизмот и агресивноста, туку и како непосредна причина и цел на таа војна.

"По прашањето за иднината на човештвото настанала поларизација меѓу државите. Формиран е Тројниот пакт меѓу Германија, Италија, Јапонија, земји со фашистичка идеологија и агресивни стремежи. Во таква ситуација формирана е противтежа во форма на антифашистички сојуз. Начелно тој е хетероген, составен од држави и организации со различна политичка и идеолошка ориентација, но подготвени за одбрана на демократијата", истакнува професорот Стојчев.

Втората светска војна почнала на 1 септември 1939 година, со напад на Германија врз Полска. Поради овој напад два дена подоцна, односно на 3 септември Велика Британија и Франција ѝ објавиле војна на Германија. До 10 септември 1939 година во војната се вклучиле Канада, Австралија, Нов Зеланд и Јужноафричката унија. Во првата половина на 1940 година со молскавични напади германската војска ги разбила вооружените сили на Данска, Норвешка, а Холандија и Франција и ги оку-

ВОЈСКАТА МУ ВЕРУВАШЕ НА КАПЛАРОТ ОД ПРВАТА СВЕТСКА ВОЈНА (ХИТЛЕР)

пирала. На почетокот на јуни, додека траеле операциите во Франција, Италија предводена од Бенито Мусолини - Дуче, кој во оваа земја дошол на власт во 1922 година, ја искористил состојбата и ѝ објавил војна на Франција, а потоа ги проширил операциите на своите вооружени сили кон Медитеранот и Блискиот Исток. Во втората половина на 1940 година на Тројниот пакт му пристапиле Унгарија и Романија, а Италија извршила напад врз Грција. Во март 1941 година на Тројниот пакт му пристапиле Бугарија и Кралска Југославија. По мартовските антифашистички демонстрации во Белград, Скопје и во други градови, Хитлер од-

лучил војнички и политички да ја разбие Југославија.

На 6 април 1941 година Германија со сојузничките сили извршила напад врз Југославија и Грција и за две седмици било воспоставено целосно влијание врз земјите на Балканскиот Полуостров. На 22 јуни 1941 година, наведува во својата стручна анализа професорот Стојчев, Германија извршила агресија врз Советскиот Сојуз. Нападот почнал во согласност со познатата теорија за Блиц криг (молскавична војна), при што со група од 190 дивизии вооружени со најсовремено оружје бил извршен ненадеен напад. На почетокот изгледало дека нивните јуриши се незадр-

жливи, но во декември Црвената армија успеала да ги задржи нивните налети. На 8 декември 1941 година Јапонија извршила напад врз вооружените сили на САД на Хаваите во Перл Харбур. По тој настан САД ѝ објавила војна на Јапонија. Истиот ден и Велика Британија ѝ објавила војна на Јапонија, а по три дена, односно на 11 декември 1941 година Италија и Германија ѝ објавиле војна на САД. Така, Втората светска војна ги добила најшироките светски размери.

Германската агресија врз СССР извршила радикален пресврт врз состојбата и во односите меѓу останатите земји во светот. На 12 јули 1941 година во Москва британската Влада потпишала спогодба со советската Влада за заедничка борба против Германија и за давање секаква помош. На 14 август 1941 година била потпишана Атлантската повелба меѓу претседателите на САД, Френклин Рузвелт, и на Велика Британија, Винстон Черчил, што претставува заедничка изјава дека тие се подготвени да му помогнат на Советскиот Сојуз во борбата против фашистичките земји. На Лондонската конференција на 24 септември 1941 година, начелата на Атлантската повелба, покрај основачите, ја прифатиле уште 10 држави, кои биле во воена состојба со Германија и Италија. Меѓу потписничките била и Југославија, што значи дека посредно и Македонија ја прифатила Атлантската повелба и ги почитувала нејзините начела. Со тоа станала рамноправна членка на антихитлеровската коалиција. На тројното Московско советување (СССР, САД и В. Британија) од 29 септември до 1 октомври 1941 година биле донесени повеќе конкретни одлуки во однос на заедничката борба. На 1 јануари 1942 година била донесена Вашингтонската декларација во која биле содржани принципите на Атлантската повелба и ја потпишале уште 26 држави. Таа декларација била основа за создавање на ООН.

ВАНЧЕ СТОЈЧЕВ, ПРОФЕСОР НА ВОЕНАТА АКАДЕМИЈА

НОВ

Подготвките на македонскиот народ за вооружена борба почнале веднаш по навлегувањето на фашистичките вооружени сили. На 7/8 април 1941 година Месниот комитет (МК) на Прилеп одржал состанок на кој била утврдена определбата за вооружена борба против окупаторот. Во текот на април 1941 година подготвителни состаноци одржале повеќе МК во Македонија. По нападот на Германија врз Советскиот Сојуз на 22 јуни 1941 година, самоиницијативните состаноци на МК на КПЈ во Македонија го иницирале Покраинскиот комитет (ПК) кон крајот на јуни 1941 година да формира Воена комисија, која ќе биде одговорна пред ПК за военото прашање. Активностите на Воената комисија резултирале со формирањето на Скопскиот партизански одред, кој бил основан на 22 август 1941 година. Нешто подоцна биле формирани Прилепскиот и Кумановскиот партизански одред, а на 11 октомври со нападот на жандармериската станица во Прилеп почнало вооруженото востание на македонскиот народ. На почетокот на 1942 година, по одржувањето на јануарското советување, Македонското националноослободително движење (НОД) се засилило, биле формирани повеќе месни воени штабови, а во јуни 1942 година Покраинскиот воен штаб бил преименуван

во Главен штаб на Народноослободителните партизански одреди на Македонија (ГШ на НОПОМ). Во март 1943 година е формирана Комунистичката партија на Македонија (КПМ). Главниот штаб на НОПОМ е проширен и преименуван во Главен штаб на народноослободителната војска и партизански одреди на Македонија (ГШ на НОВ и ПОМ). Од 2 до 4 август 1943 година се одржал Преспанскиот состанок, на кој е формиран Акциониот народноослободителен комитет (АН-ОК) на Македонија, кој подоцна придонел на 18 август да се формира баталјонот "Мирче Ацев", прва регуларна воена единица. На тој состанок е создаден и Иниција-

донската државност. Летото 1944 година бројноста на НОВ изнесувала околу 6.000 борци и старешини, а во времето на ослободувањето на Македонија таа се зголемила на 66.000. На 15 јануари 1945 година имало 83.814, а во време на капитулацијата на Германија македонската војска броела 110.000 борци и старешини.

Вкупниот број загинати од Македонија во текот на Втората светска војна изнесува 33.000 жртви, вклучувајќи ги тука и повеќе од 7.000 македонски Евреи, кои бугарскиот окупатор во 1943 година ги депортира во концентрациониот логор во Треблинка, Полска. Имајќи предвид дека македонскиот народ од сите

ЧЕРЧИЛ, РУЗВЕЛТ И СТАЛИН НА ЈАЛТА ГО ПОДЕЛИЈА СВЕТОТ НА ИНТЕРЕСИ

тивен одбор за подготовка на АСНОМ. Првата Македонско-косовска бригада е формирана на 11 ноември, а Втората македонска бригада на 20 декември 1943 година. Во февруари 1944 година е познатиот Февруарски поход на народноослободителната војска на Македонија, која извршила оперативни дејствија речиси на целата етничка територија на Македонија. По пролетната офанзива 1944 година биле создадени покрупни слободни територии и се создале можности за свикување на Првото заседание на АСНОМ. Во согласност со одлуките на АСНОМ се воспоставува натамошна изградба на маке-

делови на Македонија се вклучил во борбата против фашизмот, неговиот придонес во конечната победа против фашистичките сили е изразен преку следните жртви: во Вардарскиот дел од Македонија загинале околу 33.000, во Егејскиот дел од Македонија околу 2.730 и во Пиринскиот дел околу 327 загинати. На ова треба да се додадат и 5.000 загинати во Италијанско-грчката војна 1940 година. Вкупно од сите делови на етничка Македонија во борбата против фашизмот од 1940 до 1945 година загинале околу 41.057 лица. Покрај тоа, од Егејскиот дел на Македонија емигрирале околу 20.000 лица.